

CV, curriculum vitae

Běh života, životopis.

Zkratkou CV se označuje životopis, dokument, který bývá přikládán např. k žádostem o zaměstnání. Obsahuje hlavní životní data, průběh vzdělání, zastávaná místa, případně i další údaje, pokud mají význam vzhledem k danému účelu. Nemá být delší než dvě stránky a události se v něm dnes obvykle řadí sestupně podle data – nejnovější jsou nahoře. Často se nehodnotí pouze obsah, ale také forma, jakou jej kandidát o zaměstnání vypracoval.

Čabraka

Ozdobná pokrývka na koně.

Slovo pochází z turečtiny. Ve vrcholném a pozdním středověku byla takováto barevná a bohatě zdobená pokrývka samozřejmě součástí jezdecké výstroje panovníků a vysoké šlechty, a to jak v bitvách, tak také v turnajích. Bývala v heraldických barvách a se symboly majitele, kterého by jinak v brnění bylo obtížné rozeznat. Dávala se pod sedlo a pokrývala hlavu i celý hřbet koně. Takové čabraky dodnes užívají španělští toreadoři při býčích zápasech.

Současná čabraka je jakási čepice pro koně, více nebo méně ozdobná, barevná i černá. Hlavní část je zhotovena z neprodyšné látky s několika vrstvami, která chrání a hřeje uši, na něž jsou koně citliví. Upevňuje se šňůrkou, která se koni váže pod hrdlem. Další většinou pletená část není vůbec nutná, ale dodává čabrace pěkný vzhled a kryje vázací šňůrky.

Ačkoli vlastní účel takovéto čabraky spočívá v tom, aby koním nenafoukalo do uší, užívá se i pro ozdobu, při vyjížďkách v jízdárně, na závodech i při různých jiných akcích. V letních měsících slouží i jako ochrana před dotěrným hmyzem.

Čachr, čachrovat

Nepoctivý, pokoutní obchod, přeneseně i nepoctivé postranní jednání.

Do češtiny tato slova přišla z němčiny, původně z hebrejštiny, kde sloveso *schachern* znamená nepoctivě obchodovat, smlouvat. Už v němčině tedy toto slovo mělo a má záporný nádech. Což vzniklo nejspíš tak, že v tomto pejorativním významu začali němečtí konkurenti židovských obchodníků používat slovo

Dostat trafikku

Získat výnosné místo jako protislužbu, odškodné.

Slovo trafikka vzniklo z italského *traffico* = provoz, obchod. Pro malou prodejnu tabákových výrobků a kuřáckých potřeb se používá výhradně v oblasti bývalé rakouské monarchie. Rozhodnutím císaře Josefa II. měly koncese z provozování trafik, na což měl stát monopol, připadnout nejprve válečným veteránům – jednak za prokázané služby a vojenské hrdinství, především se však stát snažil svým vojákům zajistit stabilní práci, která se válečným vysloužilcům po návratu z vojny jen těžko sháněla.

Historie tzv. politického trafikantství spadá až do 2. pol. 18. století. Již za dob Rakouska-Uherska nabyl termín trafikka nového rozměru. Z peněz daňových poplatníků měli být nadále odškodňováni i vysloužilí politici. Povýšením do šlechtického stavu, umístěním na politickou kandidátku či trvalým mandátem v zákonodárném sboru byli odměňováni významní politici, podnikatelé nebo umělci, kterým se tak rovněž dostávalo celospolečenského uznání.

Dnes je pojem chápán především ve smyslu výhodného a přitom nenáročného místa ve veřejné či státní správě, jež politik dostane za prokázané služby v politickém mocenském boji. Může ale také jít o kompromisní řešení, kterým se uklidí nepohodlní soupeři nebo celkově lidé s odlišnými názory.

Došek

Svazek slámy jako střešní krytina.

Došek je snopek, zhotovený ze 110 až 140 cm dlouhé rovné slámy, rákosí či orobince. Jeden došek váží 3,5 až 4 kg. K výrobě se používalo žito, které mělo dlouhá, ale zároveň tenká stébla. Kosilo se přibližně deset dní před dozráním klasu. Pole, na kterých rostlo žito požadovaných vlastností, byla nazývána doškářská a bývala vyhlášena po celém kraji. Ottův slovník naopak doporučuje ječmen a oves, protože jejich sláma méně nasakuje vodou. Došková střecha musí mít velký sklon (min. 45 °), došky se přivazují buďto na prkna, anebo na latě, dnes nejčastěji drátem. Životnost došků je zhruba 30–50 let, nebezpečí požáru se omezuje různými předpisy i promyšlenou technologií. V českých zemích se došky někdy „kalily“, tj. mazaly hlínou.

V dnešní době se u nás s doškovou krytinou nesetkáváme příliš často, nejčastěji ji lze vidět v některém ze skanzenů. Kolem německo-dánské hranice (ve Šlesvicu) je této krytiny hojně využíváno i u novostaveb, mnoho lidí na severu oceňuje tepelně izolační vlastnosti přírodních materiálů a udržují tvář svých sídel v tradiční podobě.

Famfrnoch

Lidový hudební nástroj.

Taky se mu říká bukač, bukál nebo brumbál. Je to starodávný český lidový rytmický hudební nástroj, původem z Chodska. Patří do skupiny bicích nástrojů blanozvučných, s neurčitou výškou tónu.

Famfrnoch je hliněná nebo plechová nádoba, často džbán, která je potažena napnutou měchýřovou blanou nebo kůží a uprostřed je provlečen svazek žíní, zpravidla dva žíhové provázky. Čím větší nádoba, tím má famfrnoch hlubší, silnější tón, naopak menší nádoba dává nástroji tón vyšší. Na nástroj se hraje taháním za žíně navlhčenými prsty, které třením vydávají specifický tón. Nástroj drží hráč zpravidla mezi koleny a hraje střídavě levou a pravou rukou. Famfrnoch býval vyhrazen výhradně chlapcům a mužům, podobně jako např. velikonoční řehňáčky. Je však známa i hra na famfrnoch ve dvojicích, kdy žena nebo dívka vpomáhá hráči a džbán drží, zatímco muž nástroj rozeznívá. To je praktické hlavně při chůzi, tedy při koledovacích obchůzkách, a používají-li se větší nástroje. Hra na famfrnoch nese s sebou určitý komický prvek, jak vizuální (způsob hry je poměrně neobvyklý), tak i zvukový.

Famfrnoch se používal jako doprovod k jiným nástrojům, ale především s ním koledovali chlapi na Nový rok jako doprovod ke zpěvu lidové písničky.

V české lidové hudbě patří famfrnoch mezi nástroje sezónní, je totiž spojen pouze s dobou Vánoc a s koledováním.

Viz také Ukazovat famfrnochy.

Fanfarón

Chvastoun, mluvka, náfuka, ztřeštěnec.

Zřejmě souvisí s fr. *fanfare* = slavnostní troubení, fanfára. Jde o člověka, který se snaží předvádět, oslňovat, je rozmarný, nic nebere vážně, dělá psí kusy. Příbuzné je také třeba slovo zfamfrnět = pobláznit se.

Fénix

Bájný pták, symbol znovuzrození.

Příběh o znovuzrození se vyskytuje v mytologiích mnoha národů. V podrobnostech se jednotlivé mytologie liší, základní vlastností je však fakt, že fénix zemře spálením sebe sama a opět se ze svého popela narodí. Nejstarším uváděným

Postavit se zády

Odmítnout.

Když se otočíme k někomu zády, znamená to, že už s ním nechceme ani mluvit, ne tak ještě nějak spolupracovat. Je to konečné odmítnutí.

Postřižiny

Rituální ustržžení vlasů se symbolickým a často iniciačním významem.

Tento obřad lze v mnoha formách nalézt u mnoha kultur nejen v Evropě (Slované, Římané), ale i u kultur asijských (např. Číňané). U křesťanského duchovenstva tonzura spočívá v jejich částečném nebo úplném ostríhání a má symbolizovat, že se duchovní odevzdává do služby Bohu.

Vyholená část vlasů na temeni hlavy je typická úprava účesu těch příslušníků církevního kléru, kteří přijali kněžské svěcení. Křesťané zavedli, že si kněží na znamení své duchovní služby nechali na temeni vyholit malé kolečko, které biskup pomazal posvěceným olejem. V dnešní době je používána hlavně mnichy a lidmi, kteří tuto praxi chápou jako symbol jejich pohrdání světským životem. V katolické církvi zrušil povinnost tonzury papež Pavel VI. v motu proprio Ministeria quaedam a Ad pasendum z 15. srpna 1972.

O vzniku a původu tohoto rituálu existuje několik teorií, z nichž nejvýznamnější předpokládají, že se jedná o náhradu lidské oběti – tzn. nebyl obětován celý člověk, ale pouze jeho část. Druhá poměrně významná teorie předpokládá, že bohům byla věnována část člověka, aby jej přijali pod svoji ochranu a jako by se s ním seznámili.

Posvícení

Vzpomínková slavnost na svěcení kostela.

Slovo vzniklo ze slova posvěcení. Na Moravě se této slavnosti říká hody nebo také pouť (od výroční pouť = právě ve výročí zasvěcení kostela) – tento název se přenesl i na zábavu, která takovou oslavu doprovázela, a rozšířil se i na zábavní parky, které ztratily či nikdy neměly náboženskou souvislost.

Ruchadlo

Jednoduchý pluh.

Ruchadlo jak známo vynalezli bratřenci Veverkové z Rybitví u Pardubic v roce 1827. Poprvé se půda před setbou nejen rozrušovala hákem, ale současně přitom obracela spodní vrstvou nahoru. Stojí za úvahu, že desítky tisíc let zemědělci půdu jen kypřili, teprve necelých 200 let ji připravují takto dokonalejším způsobem.

Ruská ruleta

Sebevražedná hra, hra se smrtí, riskování života.

Princip hry spočívá v tom, že se do jedné komory bubínkového revolveru vloží náboj. První účastník ruské rulety protočí bubínek, přiloží hlaveň revolveru ke spánku a stiskne spoušť. Má-li štěstí na jednu z prázdných komor, přežije a předá tah (revolver) dalšímu. Pokud má smůlu na komoru s nábojem, zemře na průstřel lebky.

V extrémní variantě se před dalším tahem znovu neprotočí bubínek – cílem je pokořit odvalu předchozího hráče.

Vyhrát se nedá nic kromě pochybného uznání za statečnost, ztratit při ní hráč naopak může všechno. Tuto hru prý hrávali znučení ruští důstojníci, odtud pak pochází i název.

Růže z Jericha

Rostlina příbuzná plavuním, která dokáže přežít dlouhá období sucha a ve vlhku ožije a rozkvetne.

Když vyschne, stočí se její větévky do pevného a přitom lehkého klubíčka. Pokud se rostlina dostane k vlhkosti, během krátké doby se běžově šedivé klubíčko opět rozvine do růžice, která je uvnitř zelená, a začne po dobu, kdy je ve vlhku, provádět fotosyntézu a růst. Odtud je její název „květina vzkříšení“. Patří mezi tzv. „stepní běžce“ – za sucha rostlina vyschne, stočí se do klubíčka a je koulena větrem z místa na místo pouští.

Růží je ale jen podle legendy. Jednoho dne křižáci našli nedaleko starozákonního města Jericho růži, jež vyrostla z oddenku růže zdobící kdysi rajskou zahradu. Panna Maria prý na dceři rajského růžového keře sušila pleny malého Ježíška při útěku do Egypta. Rytíři rostlinu vykopali a s největšími počty přivezli do Evropy. Dodnes prý roste někde v Alsasku.

Triviální

Úplně jednoduchý, obyčejný, někdy i trochu hloupý.

Slovo *trivium* pochází ze starého Říma, kde znamenalo křižovátku tří cest (trojcestí). Císařovna Marie Terezie si vypůjčila toto slovo k označení tří složek základního vzdělání: čtení, psaní, počítání. Škola, v níž se učilo číst, psát a počítat se nazývala trivialit. V době Marie Terezie to byl velký pokrok, postupně se triviální vzdělání stalo nejnižším, nejpodřadnějším stupněm – a v tomto významu se dnes používá i slovo triviální.

Trnož

Příčka spojující nohy stolu, židle apod., která zvyšuje konstrukční tuhost předmětu.

Původně se jednalo o třínohou podpěrku, opěrku, často stoličku pod nohy – tr(i)-nož.

Troník

Drobná mince.

Původně trojník, měděná mince v hodnotě tří haléřů.

Trpět pod knutou

Útisk, nesvoboda.

Knuta byl mučicí nástroj útrpného práva, tlustý kožený bič, používaný v Rusku od středověku do roku 1845. I jen několik ran mohlo způsobit ohrožení na životě.

Trubadúr

Středověký písničkář, zpěvák.

Trobador znamená v okcitanštině (románský jazyk příbuzný francouzštině) tvůrce. Za prvního trobadora je považován Vilém IX. Akvitánský (1071–1126), akvitánský vévoda, hrabě z Poitiers, křižák a milovník krásných žen. Z jeho básnické tvorby se dochovalo jedenáct veršovaných skladeb opěvujících smyslnou lásku a zbožňovanou ženu.